

Az üdvözlő beszédek után került sor az új számítógépes adatbankban tárolt adatoknak és a rendszer működésének ismertetésére, számos meghívott belföldi és külföldi vendég, a szakemberek és a rádió, sajtó jelenlétében. Dr. Preben KIRKEGAARD, az IFLA elnöke nevezte az új adatbankot szellemesen „*bibliográfiai erőmű*”-nek.

A *Deutsche Bibliothek* az NSZK területén nemzeti könyvtári feladatot lát el. A kiadásában megjelenő nemzeti bibliográfia volt az első nemzeti bibliográfia, amelyik számítógépes eljárással készült. Az információs központ tíz éve dolgozza fel a címadatokat gépi tárolásra alkalmas módon. Kiegészíti az adattárat a „*Neuerscheinungen—Sofort—Dienstes*” (CIP) elnevezésű szolgáltatás, amely azonnali felvilágosítást ad a legújabb megjelenésekről.

Az adatbank jelenleg mintegy 335 ezer adatot tartalmaz könyvekről, folyóiratokról, felsőszintű oktatási tananyagokról és egyéb különgyűjteményekről, amelyek 1972 óta az NSZK-ban és külföldön német nyelven megjelentek.

A bibliográfiai információ *többféle ismerv* szerint kereshető ill. kérdezhető a számítógép adattárából:

a szerző neve szerint (pl. a szerző egy bizonyos műve, vagy az adott szerző összes műve, amely a tárban szerepel);

a mű címe szerint, de a cím egy-egy részlete szerint is (pl. az összes cím, amelyben a „műemlékvédelem” szó előfordul);

a tárgyszó szerint;

kiadók szerint (pl. egy kiadónál megjelent összes mű).

Kívánságra további számítógép kiírja a kért információt, az igénylő nevét és postacímét, vagyis a kapott választ postázásra előkészíti.

Tervezik az adatbank további bővítését és fejlesztését. Jelenleg az adatok 1972-től hívhatók közvetlen kapcsolással, a közeljövőben ki fogják egészíteni 1966-tól 1971-ig terjedő időszak további mintegy félmillió dokumentumot felölelő adataival. Ezek már a gépi úton előállított nemzeti bibliográfiához alkalmazható módon kerültek felvételre. Természetesen folytatódik az 1976. és további évek során megjelenő művek folyamatos beépítése. A fejlesztés során kiegészítik az adattárat azokkal a külföldi kiadványokkal is, melyek jelenleg a *Deutsche Bibliothek*-ban mágnesszalagon állnak rendelkezésre, és amelyeket Nagy-Britannia, Franciaország, USA, Kanada nemzeti bibliográfiai bocsátanak rendelkezésre. Tervezik továbbá egy folyóirat-adattár összeállítását is az NSZK területén megjelenő tudományos folyóiratokból válogatva.

A megnyílt és használatra átadott *Biblio-Data rendszer* igen jelentős fejlesztés az NSZK tájékoztatásában és színvonalas, rendkívül gyors tájékoztatói lehetőséget nyújt. A *Deutsche Bibliothek* tájékoztatói lehetőségeit a legkorszerűbb szintre emeli és igen sokféle további fejlesztési lehetőséget rejt magában. Tervezik pl. későbbi-

ekben meghatározott szakterületeken folyamatos bibliográfiai témafigyelés kiépítését és megindítását a számítógépes adatbankra alapozva.

[SCHÜTZ, H. L.: *Bibliographisches Kraftwerk = Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel*, 32. köt. 11. sz. 1976. p. 161–163./

(Grofcsik Gusztávné)

* * *

MARC keresőszolgálat

A *Library of Congress* bibliográfiai keresései során egyre gyakrabban használja cédulakatalógusa helyett a számítógépi MARC adatbázishoz csatlakozó adatvégállomást. Ez igen gyors keresést biztosít mintegy 600 ezer könyv adatait felölelő adatbázisban. Az egyre fejlődő visszakereső rendszer közel 250 helyről vehető igénybe. A keresés jelenleg szerző, cím és LC katalógusszám szerint végezhető. A külső felhasználók igényeinek kielégítése mellett a könyvtár saját munkájához is sokszor veszi igénybe a rendszert (pl. annak a megállapítására, hogy valamely tétel került-e már katalogizálásra).

Az adatvégállomások nagyrésze katódsugárcsöves. Figyelemre méltó és speciálisan a *Library of Congress* számára került kifejlesztésre a *Four Phase Library Terminal* (négyfázisú könyvtári adatvégállomás), amely az ALA teljes, 175 karakterből álló jelkészletével működik.

LC-szám szerinti keresés esetén az eredmény a megfelelő LC-szám könyv adatai (ha az adatbázisba a könyvet felvették). A szerző/cím vagy csak cím szerinti keresés, amely eredményezhet több könyvre való utalást is, keresőkulccsal történik: *szerző/cím* esetén a keresőkulcs a *szerző nevének* első három és a *cím* első három karakteréből áll. A *cím* szerinti keresés esetén a keresőkulcs a *cím* első szavának első három, további három szavának első betűiből áll. Az eredményként talált rekordok szövegei az adatvégállomás képernyőjén egymás után jelennek meg. Keresőkulcs helyett lehetséges teljes nevet, címet, vagy a rekord más mezőinek tartalmát is használni kereséshez.

Különösen bizonyos „tipikus” nevű testületi szerzők esetén, a keresőkulcsos keresés igen sok tétel visszakereséséhez vezet. Ilyen esetben a keresőrendszer a tételeket csoportosítja egyéb megadott szempont szerint is és a felhasználó e csoportok közül választhatja ki a számára szükségességeket.

Az on-line MARC-file az alábbi csoportokba tartozó könyvekre terjed ki:

- 1968 után megjelent vagy 1969 után katalogizált angol nyelvű;
- 1973 júliusa után katalogizált francia nyelvű;
- 1975 után megjelent német, portugál vagy spanyol nyelvű könyvek.

A még nem véglegesített rekordok erre utaló megjegyzéssel szintén megtalálhatók a file-ben. A file-t minden éjjel naprakész állapotba hozzák. A file-ben tárolt 600 ezer rekord mintegy 800 ezer keresőkulccsal közelíthető meg, úgy, hogy a kulcsok 95%-a öt vagy kevesebb rekordot produkál. 1976-tól kezdődően a korábbi kör kívülül afrikaans, dán, észt, finn, izlandi, olasz, latin, norvég, román és svéd nyelvű könyvekkel. A file gyarapodása napi 550 új rekord.

A szolgáltatás továbbfejlesztési terveiben a MARC adatbázis mellett szerepel az LC rendelési nyilvántartása, a megjelenés előtt LC-számmal ellátott kiadványok jegyzéke, a könyvtár COMARC programjához más könyvtárakból származó input és géppel olvasható külföldi nemzeti bibliográfiák (a keresőszolgálat adatbázisának kiegészítéseként).

The MARC search service = Library of Congress Information Bulletin, 35. köt. 8. sz. 1976. febr. p. 105-106., 108./

(Sárdy Péter)

* * *

Alfa-numerikus információtároló és -kereső rendszer bevezetése az UNCTAD*-nál

Sokféle javaslat született már a hagyományos – deskriptorokon és logikai műveleteken alapuló – információkereső rendszerek hiányosságainak kiküszöbölésére. Az alábbi cikk egy új, összetett megközelítési módot mutat be.

A rendszerbe belépő *forrásanyag deskriptorokból és kötetlen szövegből áll*, amelyek együttesen alkotnak egy rekordot. A visszakeresési folyamat csak az előbbit használja fel.

Az ismertetésre kerülő rendszerben egy rekord (mely egy könyv, cikk stb. adatait tartalmazhatja) azonosító számát három kiegészítő szám előzi meg, amelyek visszakereséskor a rekordszám szerves részét alkotják majd. A kiegészítő számok szerepének megértéséhez tudnunk kell, hogy a rendszer a deskriptoroknak a következőkben leírtak szerinti hierarchikus rendbe sorolásán alapul.

Sorszámok	Deskriptorok					1. táblázat			
A	0104110	0203110		0104120	0103220		0203130		
B		0203110			0103220				0103230
C	0104110					0103130			
D				0104120			0203130		
E			0103210		0203120		0103130	0303130	0103230
F									
G	0104110	0203110	0103210	0104120	0203120	0103220	0103130	0303130	
H	0104110		0103210	0104120	0203120			0203130	0303130
								0203130	0303130

* United Nations Conference on Trade and Development = ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája.

A deskriptorok láncokká vannak összekapcsolva, egy vagy több lánc alkot egy szintet. Egy rekord leírásához több szintet is használhatunk.

Ez a hierarchikus rend lehetővé teszi, hogy utaljunk a deskriptoroknak a rekordban való viszonylagos fontosságára (szintek), egymáshoz tartozására (egy láncban vannak-e?), illetve mellérendelt voltára (egy szinten, de különböző láncokban vannak).

Az alábbi példában három rekord deskriptoros leírását mutatjuk be. A nagybetűk egy-egy deskriptort jelölnek. Egy láncban belül az összekapcsolást + jelöli, üres hely választja el a különböző láncokat, a szinteket pedig § jel határolja. A deskriptorok zárójelbe kerülnek.

10. rekord
|A|+|C|+|G|+|H| |A|+|B|+|G|§|E|+|G|+|H|

20. rekord
|A|+|D|+|G|+|H| |E|+|G|+|H|§|A|+|B|+|G|

30. rekord
|E|+|C|+|G| |A|+|D|+|H| |E|+|G|+|H|§|E|+|B|+|H|

A rendszer működésének alapja az inverz file, amely a következőképpen épül ki:

A 10. rekord első láncának hatására az inverz file A, C, G és H sorába kerül majd a 10-es szám egy kétjegyű szám utolsó két helyértékére és kiegészítve a következő információkkal: az első két számjegy jelzi, hogy a lánc hányadik az adott szinten, a második két számjegy jelzi, hogy a lánc hány összekapcsolt deskriptort tartalmaz, majd egy számjegy jelzi a szint sorszámát. Ily módon a 10. rekord első lánc a 0104110 sorszám generálását, tárolását és beírását idézi elő. A második lánc hasonlóan a 0203110, a harmadik pedig a 0103210 sorszámot generálja. A fenti rekordok végül is az 1. táblázatban szemléltetett inverz file-t eredményezik.

Információkereséskor a felhasználó ugyanezen elemek segítségével fogalmazza meg kívánságát. Pl. a „keresd |A|+|D|+|H|” utasítás hatására a rendszer csak a harmincadik rekordot fogja előhívni, mert ugyan a 20. rekordban szintén van A, D és H az első szinten, de a megfelelő lánc nem három, hanem négy elemű.